

Onderstaande tabel geeft van veelvoorkomende keurmerken aan welke minimale eisen zij stellen aan dierenwelzijn. Dit overzicht is niet volledig, maar geeft op genoemde punten een beeld hoe de keurmerken zich ten opzichte van elkaar verhouden. Hiernaast bestaan tussen de keurmerken bijvoorbeeld ook verschillen in koeborstels, brandpreventie, transport en een verplichting tot aaneengesloten donkere periode om de dieren te laten rusten. Praktijkcijfers – bijvoorbeeld afmetingen in de stal – kunnen bij individuele boeren positiever uitvallen, maar alleen de minimale eisen worden op grond van het keurmerk gegarandeerd. Als er geen eisen genoemd worden, stelt het keurmerk op dit vlak geen eisen die hoger liggen dan de wettelijke eisen of eisen die algemeen gelden voor alle Nederlandse zuivelondernemingen.

	BEWEGINGSVRIJHEID	COMFORT/STALINRICHTING	MELK PER KOE	KALFJES EN JONGVEE
OMSCHRIJVING	<p>Bijna alle koeien in Nederland leven in een ligboxstal. In een ligboxstal is de bewegingsvrijheid voor de koe beperkt. Dit wordt verergerd door smalle gangpaden en te weinig plekken aan het voerhek. Omdat koeien veel liggen, is het van belang dat er genoeg ligplekken zijn. Als het bovenstaande niet op orde is, delven de ondergeschikte koeien in de groep (meestal de jongere) het onderspit.</p> <p>In de wei kunnen koeien vrijer bewegen en liggen. Bovendien hebben koeien die in de wei komen minder vaak ontstekingen aan klauwen en uier.</p>	<p>Harde, vieze en kleine ligplaatsen zorgen voor ongemak, verwondingen en ontstekingen aan poten en uiers.</p> <p>Harde, gladde en vieze vloeren bemoeilijken voortbewegen en zorgen voor een grotere kans op poot- en klauwproblemen.</p> <p>Bij temperaturen tussen -5 en 18 graden Celsius voelen koeien zich comfortabel. Op hete dagen is verkoeling nodig om hitteleed tegen te gaan.</p>	<p>De melkproductie per koe stijgt al decennia. Veel melk maken vraagt enorm veel energie. Energie die de koe niet in het gezond houden van haar eigen lichaam kan steken. Ziekte en verzwakking ligt dan op de loer. Keurmerken kunnen een excessieve melkproductie afremmen, met regels over voer of welke koeienrassen gebruikt mogen worden.</p>	<p>Kalfjes en jonge koeien leven anders dan melkkoeien. Het is belangrijk dat keurmerken ook voor deze dieren welzijnseisen stellen. Zoals weidegang, groepshuisvesting en genoeg ruimte in de stal.</p> <p>Andere grote welzijnsproblemen zijn de hoge kalversterfte en de jonge leeftijd waarop kalfjes naar de kalvermester gaan. Ook die problemen kunnen door regels worden beperkt.</p>
WEIDEMELK	120 dagen, 6 uur per dag weidegang voor melkgevende koeien.			
BETER VOOR KOE, NATUUR EN BOER	<p>Een ligplek per melkkoe.</p> <p>120 dagen, 6 uur per dag weidegang voor melkgevende koeien. Aanvullend geldt er een inspanningsverplichting voor 180 dagen weiden.</p>	<p>Ligbed: minimaal een mat.</p> <p>Ligboxen van het melkvee worden tweemaal daags schoon en droog gereinigd en ingestrooid.</p>	<p>Productie begrensd door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eigen grasproductie: max 2,5 koeien (GVE) per hectare gras - grasgebonden bedrijf: maximaal 18.000 kilogram melk per hectare gras 	<p>Max 2 weken in eenlingbox. Daarna met minimaal 1 ander kalf in groepshok of groepsiglo.</p>

	BEWEGINGSVRIJHEID	COMFORT/STALINRICHTING	MELK PER KOE	KALFJES EN JONGVEE
BETER VOOR KOE, NATUUR EN BOER (VERVOLG)		Vloeren worden minimaal twee keer per dag schoongemaakt. Afkalfstal is minimaal 8m ² per koe.		Na eenlingbox tot leeftijd van minimaal 4 maanden in groepen op stro. Een ligplek per jonge koe. Ligplek heeft minimaal een mat. Volledige roostervloer bij jongvee is verboden. Drie maanden weidegang in de eerste twee jaar. Bij kalversterfte hoger dan het landelijk gemiddelde is er een verbeterplan.
ON THE WAY TO PLANETPROOF [1]	Een ligplek per melkkoe. 120 dagen, 6 uur per dag weidegang voor melkgevende koeien.	Ligbed heeft een mat, koematras of waterbed dat min 15mm indrukbaar is en volledig bedekt is met strooisel, of er is een diepstrooisel ligbox met min. 15 cm dik strooisel. De ligbox is min. 170 cm lang en 110 cm breed. Geen verplichte vrije ruimte bij het hoofd. Ruwe, goed beloopbare vloeren die minimaal twee keer per dag ontdaan worden van mest. Pijnstilling bij ernstige infecties zoals kreupelheid of uierontsteking. Er is een voorziening aanwezig zijn om hittestress te verminderen, zoals dakisolatie of sterke ventilatoren.		Eenlingbox-afmetingen: 90x130 cm en als er een dak is dan min 125 cm hoog. Max 2 weken in eenlingbox, daarna in groepen op stro. Er is per dier minimaal 3 m ² ruimte. Vanaf 4 maanden oud komt daar elke maand een meter extra ruimte bij (tot max 8m ²). Eén ligplek per jonge koe. 100 dagen weidegang in de eerste twee jaar. Kalversterfte is niet hoger dan het landelijk gemiddelde. Bij meer dan 10% kalversterfte wordt er een verbeterplan opgesteld.

	BEWEGINGSVRIJHEID	COMFORT/STALINRICHTING	MELK PER KOE	KALFJES EN JONGVEE
EKO - NEDERLANDS BIOLOGISCH [2]	<p>Een ligplek per melkkoe.</p> <p>6 m² leefruimte per melkkoe.</p> <p>Tussen 15 april en 15 september 180 dagen, gemiddeld 8 uur per dag weidegang voor koeien vanaf 1 jaar.</p>	<p>Ligbed heeft rubberen mat van meer dan 15 mm dik of strooisel van minimaal 10 cm diep.</p> <p>Ligplekken zijn ingestrooid.</p> <p>Vloeren zijn vlak maar niet glad.</p> <p>Minimaal 50% van het vloeroppervlak is dicht.</p>	<p>Productie begrensd door krachtvoer: maximaal 40% van dieet.</p>	<p>Max 1 week in eenlingbox, daarna in groepen.</p> <p>1,5 m² ruimte per dier onder de 100 kg; 2,5 m² ruimte per dier tussen de 100-200 kg. 4 m² ruimte per dier tussen de 200-350 kg; 5 m² ruimte per dier vanaf 350 kg én 1 m² ruimte per 100 kg.</p> <p>Een ligplek per jonge koe met minimaal een rubberen mat van 15 mm dik.</p> <p>Vanaf hun eerste jaar krijgen de dieren weidegang zoals volwassen koeien.</p>
EEN BETER LEVEN STER (BLK1) [3]	<p>Een ligplek per melkkoe.</p> <p>5m² leefruimte per koe.</p> <p>0,8 vreetplekken per koe voor melkkoe en jongvee. 1,1 per droge koe (hoogzwangere koe).</p> <p>120 dagen, 6 uur per dag weidegang voor melkgevende koeien.</p> <p>Koeien die geen melk geven omdat ze op het punt van bevallen staan, krijgen toegang tot de wei of uitloop met zachte bodem.</p> <p>Gangpaden minimaal 2,5 m breed voor melkgevende koeien, en 2,2 m voor droge koeien.</p>	<p>Ligbed heeft een koematras of waterbed volledig bedekt met strooisel, of er is een diepstrooisel ligbox met laag strooisel min. 15 cm hoog.</p> <p>Minimale afmetingen: ligvlak 180 cm lang en 110 cm breed. Plus 60 cm vrije ruimte aan het hoofdeinde om goed te kunnen liggen en staan.</p> <p>Ligplek is max 10% vervuild.</p> <p>Loopgangen zijn min. 2,5 m breed.</p> <p>Ruwe, goedbeloopbare vloeren die minimaal 2x per dag ontdaan worden van mest.</p> <p>Afkalfstal met voldoende ruimte per koe en met strooisel.</p>	<p>Productie begrensd door krachtvoer: maximaal 40% van dieet.</p>	<p>'Overtollige' kalveren blijven 28 dagen op het melkveebedrijf.</p> <p>Eenlingbox-afmetingen: 90x130 cm en als er een dak op zit, dan is deze min 125 cm hoog.</p> <p>Vanaf 28 dagen tot 4 maanden in groepen op stro, met 1,5 m² per kalf.</p> <p>Vanaf vier maanden heeft iedere koe iig een zachte, passende ligplek.</p> <p>100 dagen weidegang in de eerste twee jaar.</p> <p>Zieke en dode kalveren worden genoteerd, inclusief oorzaken.</p>

	BEWEGINGSVRIJHEID	COMFORT/STALINRICHTING	MELK PER KOE	KALFJES EN JONGVEE
EEN BETER LEVEN STER (BLK1) [3] (VERVOLG)		Klauwontstekingen en klinische mastitis worden direct behandeld. Verplicht pijnstilling bij ernstige klauwontstekingen en bij klinische uierontsteking met gezwollen uier. Eigen plan van aanpak tegen hitteleed. In de wei: een schaduwplek voor elk dier.		
TWEE BETER LEVEN STERREN (BLK2)	Idem BLK1 150 dagen 8 uur per dag weidegang 7,5 m ² leefruimte per koe	Idem BLK1	Productie begrensd door krachtvoer: max 35% van dieet.	Idem BLK1 'Overtollige' kalveren blijven 3 maanden op het melkveebedrijf, of na min. 4 weken naar een vaste afmester op max 50 km.
DRIE BETER LEVEN STERREN (BLK3)	Idem BLK1 180 dagen 8 uur per dag weidegang 10 m ² leefruimte per koe 5% meer ligplekken dan koeien	Idem BLK1	Productie begrensd door krachtvoer: max 30% van dieet.	Idem BLK2
DEMETER (BIOLOGISCH DYNAMISCH)	Idem EKO Een vreetplek per koe.	Idem Nederlands biologisch	Productie begrensd door krachtvoer: maximaal 25% van het dieet	Idem Nederlands biologisch Geen onthoornen

Opmerkingen:

[1] OTWTPP stelt een aantal dierenwelzijn bevorderende eisen die in 2028 ingaan en eisen die ingaan bij nieuwbouw of uiterlijk vanaf 2038. Zo moet daglichttoetreding in de stal in 2028 geregeld zijn. Ook gelden vanaf dan dezelfde eisen voor de afkalfstal als bij BLK1. Bij nieuwbouw of uiterlijk 2038 gaan onder meer de eisen in rondom het vergroten van de ligbox; de voerruimte en het stalvolume. Ook verschillende eisen aan het houden van jongvee gaan dan in.

[2] De hier weergegeven eisen gelden voor Nederlandse biologische zuivel. In Nederland voldoen biologische boeren aan aanvullende eisen bovenop de Europese eisen voor de biologische melkveehouderij. In de supermarkt komt biologisch dagverse zuivel in de regel van Nederlandse biologische boeren. Soms staat er daarom een EKO keurmerk op, maar niet alle supermarkten

hanteren dit. In het kaasschap is het opletten: de biologische harde gele kazen zijn vaak van Nederlandse biologische melk, maar hier komen ook buitenlandse kaassoorten voor die zijn gemaakt van buitenlandse biologische melk.

[3] BLK1 stelt een aantal dierenwelzijn bevorderende eisen die per 2030 ingaan en eisen die ingaan bij nieuwbouw of uiterlijk 2040. Voorbeelden van eisen die in 2030 ingaan zijn de zachtheid van de stalvloer; het vergroten van de afmetingen van ligboxen en bredere gangpaden voor droge koeien (hoogzwangere koeien). Bij nieuwbouw of uiterlijk in 2024 moeten er bredere voederplekken komen; meer loopruimte in de stal; en een verplichte vrijloopstal voor droge koeien en jongvee (maw: geen ligboxen meer toegestaan voor deze dieren).